

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕНДЕР І ГЕОГРАФІЯ

для студентів

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 106 Географія
освітній рівень магістр
освітня програма Економічна та соціальна географія
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2025/2026
Семестр 3
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю залік

Викладачі:

ПРОВОТАР Наталія, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

ЛЕВИЦЬКА Ольга, кандидат географічних наук, асистент кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__р.
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__р.

КИЇВ – 2025

Розробник: Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент
кафедри економічної та соціальної географії, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

«28» 06 2025 року

Завідувач кафедри економічної та соціальної
географії

М.Г. професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 12 від 19 червня 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 7 від 27 серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії Н.К. доцент Наталія КОРОГОДА

«27» 08 2025 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність розв’язувати складні задачі та проблеми гендерної нерівності та дискримінації з урахуванням регіональних особливостей субрегіонів, країн, регіонів та приймати аналітичні і управлінські рішення у сфері міського та регіонального розвитку, спрямовані на забезпечення гендерної рівності та справедливості. Основний зміст дисципліни ґрунтується на застосуванні сучасних концепцій та методів дослідження гендерної рівності в різних галузях людської діяльності із використанням комплексу міждисциплінарних даних, що передбачає проведення досліджень за невизначених умов і вимог.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: Для успішного оволодіння знаннями з дисципліни «Гендер і географія» студенти повинні:

- мати базові знання з суспільної географії, соціальної географії, економічної географії;
- вміти аналізувати політичні, соціальні та економічні процеси в суспільстві, виявляти їх особливості, причини та оцінювати наслідки;
- володіти сучасними кількісними і якісними методами досліджень, вміти їх застосовувати у науково-дослідницькій діяльності.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Гендер і географія» є складовою освітньо-наукової програми «Економічна та соціальна географія» підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» у галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія. Дисципліна «Гендер і географія» є вибірковою і викладається студентам у 3 семестрі в обсязі 4 кредитів ECTS. Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню концептуальних засад географії гендеру та просторових аспектів гендерних диспропорцій і гендерної культури. Окремими складовими дисципліни є вивчення просторової диференціації гендерних стереотипів, проявів гендерного насилля, гендерної дискримінації у державному управлінні, політичній сфері, на ринку праці та у сім’ї; розуміння сутності розвитку гендерно справедливих міст та оволодіння навичками проведення гендерного аудиту міського простору; розуміння сутності і заходів гендерної політики.

4. Завдання вивчення дисципліни полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньо-науковою програмою «Економічна та соціальна географія», зокрема:

- здатність володіти сучасними знаннями з гендерної рівності та гендерної культури в суспільстві (ЗК 2);
- здатність виявляти, ставити і вирішувати проблеми гендерної рівності у різних сферах людської діяльності та у міському просторі (ЗК 3);
- здатність до наукового аналізу проблем гендерної рівності у сфері міського та регіонального розвитку, планування територій для розроблення пропозицій з забезпечення сталого розвитку міст та регіонів (СК 2);
- здатність критично оцінювати ключові тренди перебігу суспільно-географічних процесів з точки зору формування нових напрямів у наукових дослідженнях (СК 11).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Знати об'єктно-предметну сутність географії гендеру, зокрема:			
1.1	сутність сучасних теорій та концепцій географії гендеру та феміністичної географії;	Лекції, самостійна робота	Виконання та захист практичних робіт, індивідуальних творчих робіт, тематичні контрольні роботи, залік	До 40%
1.2	індикатори гендерної рівності і гендерного розриву; методи досліджень в географії гендеру;	Лекції, самостійна робота		
1.3	сутність та значення гендерних стереотипів;	Лекції, самостійна робота		
1.4	сутність та заходи гендерної політики;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота		
1.5	види, форми, чинники гендерного насильства; види гендерного насильства в сім'ї, територіальні відміни його прояву;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота		
1.6	види гендерної дискримінації на ринку праці, територіальні відміни їх прояву;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота		
1.7	форми прояву гендерної дискримінації у політичній сфері та державному управлінні, територіальні відміни їх прояву;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота		
1.8	сутність гендерного аудиту та планувальних аспектів розвитку гендерно справедливого міста.	Лекції, практичні заняття, самостійна робота		
2	Застосовувати теоретичні фахові знання у практичних ситуаціях, зокрема:			
2.1	застосовувати сучасні концепції та методи для дослідження особливостей і територіальної диференціації сучасних процесів у сфері географії гендеру;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Виконання та захист практичних робіт, індивідуальних творчих робіт, тематичні	До 40%
2.2	кількісно і якісно аналізувати гендерні диспропорції на ринку праці, визначати їх територіальні відміни;	Лекція, практичні заняття, самостійна робота		

2.3	кількісно і якісно аналізувати гендерні диспропорції в політичній сфері та державному управлінні, визначати їх територіальні відміни;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольні роботи, залік	
2.4	визначати індекси гендерної нерівності та гендерного розриву, здійснювати їх порівняльний аналіз;	Лекції, практичні заняття, самостійна робота		
2.5	здійснювати комплексну оцінку та моніторинг гендерної рівності у містах і регіонах, розробляти та впроваджувати програми гендерної рівності у розвитку міст та регіонів.	Лекції, практичні заняття, індивідуальні творчі роботи, самостійна робота		
3.	Комунікація:			
3.1	вироблення у студентів комунікативних навичок спілкування з фахівцями та експертами різних галузей, у тому числі в міжнародному контексті, пошуку компромісних рішень.	Практичні заняття, дискусія	Захист практичних робіт, індивідуальних творчих робіт, залік	До 10%
4. Автономність та відповідальність				
4.1	розуміння особистої відповідальності за професійні та управлінські рішення у сфері гендерної політики при аналізі та прийнятті рішень щодо гендерної дискримінації у різних сферах людської життєдіяльності для досягнення гендерної рівності у суспільстві.	Практичні заняття, дискусія	Виконання та захист практичних робіт, індивідуальних творчих робіт, залік	До 10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8
Програмні результати навчання								
Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (ПР05)	+	+	+		+			+
Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для формування нових напрямів наукових досліджень (ПР15)				+	+	+	+	

Результати навчання дисципліни	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	4.1
Програмні результати навчання							
Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (ПР05)		+	+	+	+		+
Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для	+	+	+		+	+	+

формування нових напрямів наукових досліджень (ПР15)							
--	--	--	--	--	--	--	--

7. Схема формування оцінки: Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на практичних заняттях, виконання індивідуальних творчих робіт, тематичних контрольних робіт та заліку.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – 1.1 – 1.8 (знання) – до 40%;

результати навчання – 2.1-2.5 (вміння) – до 40%;

результати навчання – 3.1 (комунікація) – до 10%;

результати навчання – 4.1 (автономність та відповідальність) – до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів

У курсі передбачено дві змістові частини. Заняття проводяться у формі лекцій та практичних занять. Завершується дисципліна заліком.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру, є сумою балів, що були отримані при виконання та захисті практичних робіт, індивідуальних творчих робіт і виконанні тематичних контрольних робіт.

Робота на практичних заняттях оцінюється по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять. Тематичні контрольні роботи проводяться письмово у тестовій формі.

Умови допуску до заліку: рекомендований мінімум для допуску до заліку – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до заліку є написання есе, рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі **заліку** проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час заліку – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на залік*).

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
Зараховано	60-100
Не зараховано	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістова частина 1. <i>Теоретичні основи географії гендеру. Гендерна політика</i>			
<i>Тема 1.</i> Поняття гендеру. Географія гендеру. Феміністична географія.	2		2
<i>Тема 2.</i> Гендерна ідентичність. Гендерна культура.	2	2	5
<i>Тема 3.</i> Гендерна рівність. Гендерна дискримінація. Гендерна культура.	2	2	5
<i>Тема 4.</i> Гендерні стереотипи. Сексизм. Гендерне насильство.	2	2	5
<i>Тема 5.</i> Індекси гендерної рівності. Гендерна політика.	2		5
Змістова частина 2. <i>Гендер і географія в світі: просторові аспекти</i>			
<i>Тема 5.</i> Гендерне насильство в сім'ї: територіальні відміни.	2		15
<i>Тема 6.</i> Гендерна дискримінація на ринку праці: територіальні відміни.	4	2	15
<i>Тема 7.</i> Гендерна дискримінація у політичній сфері та державному управлінні: територіальні відміни.	4	2	15
<i>Тема 8.</i> Гендерно справедливе місто. Гендерний аудит міського простору.	4	2	15
Разом	24	12	82

Загальний обсяг – **120 год.**, в тому числі:

лекції – **24 год.**

практичні заняття – **12 год.**

консультації – **2 год.**

самостійна робота – **82 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Мезенцева (Провотар) Н.І., Кривець О.О. *Гендер і географія в Україні*: Монографія. Київ, 2013. 194 с.
2. *Гендерні дослідження: прикладні аспекти*: Монографія. / За ред. В. Кравця. Тернопіль, 2013. 448 с.
3. *Методика проведення комплексного гендерного аудиту міського простору*. URL: [methods-of-conducting-a-comprehensive-gender-audit-space.pdf](#)
4. Уварова О.О. *Права жінок та гендерна рівність*: Навчальний посібник. Київ, 2018. 204 с.

Додаткова:

1. *Гендер для медій*: Підручник. За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманої. Київ, 2017. 220 с.
2. *Глосарій і тезаурус на тему гендерної рівності*. Європейський інститут із гендерної рівності. URL: <http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1222>.

3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 01.01.2006 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
4. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 04.10.2012 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
5. Майор М. Гендерні стереотипи і торгівля жінками. *Соціальна психологія*. 2010, № 2(40). С. 106–111.
6. Марценюк Т. *Гендер для всіх. Виклик стереотипам*. Київ, 2017. 256 с.
7. Марценюк Т. *Чому не варто боятися фемінізму*. Київ, 2018. 325 с.
8. Мезенцева (Провотар) Н.І., Кривець О.О. Гендерні суспільно-географічні дослідження в Україні. *Економічна та соціальна географія*. 2013, Вип. 1(66). С. 43–53.
9. Мезенцева (Провотар) Н.І., Кривець О.О. Гендерні аспекти міського управління в регіонах України. *Часопис соціально-економічної географії*. 2016, Вип. 19(2). С. 107–114.
10. Мезенцева (Провотар) Н.І., Кривець О.О. Гендерні аспекти ринку праці України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2013, Вип. 61. С. 28–31.
11. Мезенцева (Провотар) Н.І., Кривець О.О. Географічне дослідження гендерної ідентифікації в Україні. *Київський географічний щорічник*. 2014, Вип. 9. С. 52–66.
12. Немець Л., Мезенцев К., Немець К., Сегіда К., Провотар Н. та ін. *Соціальна географія: Підручник*. / За ред. Л. Немець, К. Мезенцева. Київ, 2019. 304 с.
13. Пищуліна О. *Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України*. Київ: Центр Разумкова, 2016. 244 с.
14. Урбанізм і Фемінізм. *Урбаністичні Студії IV*. Київ, 2018. 226 с.
15. Beebeejaun Y. Gender, urban space, and the right to everyday life. *Journal of Urban Affairs*, 2017, 39(3), 323–334.
16. Butcher M., Maclean K. Gendering the city: the lived experience of transforming cities, urban cultures and spaces of belonging. *Gender, Place & Culture*, 2018, 25(5), 686–694.
17. *Gender Issue Guide*. URL: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Gender%20Responsive%20Urban%20Planning%20and%20Design.pdf>
18. *Gender Equality in Urban Planning*. A crucial factor for real inclusive development URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1764964/FULLTEXT02>
19. *An international perspective of the gender dimension in planning for urban safety*. URL: https://www.researchgate.net/publication/228085563_An_international_perspective_of_the_gender_dimension_in_planning_for_urban_safety
20. *Gender Mainstreaming*. Офіційний сайт Структури ООН з питань гендерної рівності та розширенні прав і можливостей жінок («ООН-Жінки»). URL: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/gendermainstreaming.htm>
21. *Women's Empowerment*. Офіційний сайт ПРООН (UNDP). URL: <http://www.beta.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/womens-empowerment.html>